

Przełom w technologii FRAM

Nowe pamięci nieulotne firmy Ramtron

Zelektronizowany współczesny świat wymaga stosowania coraz „mądrzejszych“ podzespołów, wśród których szczególnie szybko rozwijają się pamięci półprzewodnikowe. Jednym z istotnych przełomów na rynku pamięci było wprowadzenie do sprzedaży pamięci nieulotnych Flash i EEPROM, które od chwili powstania są coraz doskonalsze. Jednak niektóre ich wady, wynikające przede wszystkim z zasady działania, wymusiły na producentach poszukiwania alternatywnych technologii, za pomocą których można by stworzyć idealną pamięć nieulotną: umożliwiającą nieograniczoną liczbę wpisów i szybką jak SRAM, mogącą jednocześnie przechowywać zapisane dane bez żadnego zasilania przynajmniej przez kilka lat. Oto są! Pamięci FRAM (ang. Ferroelectric RAM) są już masowo (od kilkunastu tygodni) produkowane!

Jak działa FRAM?

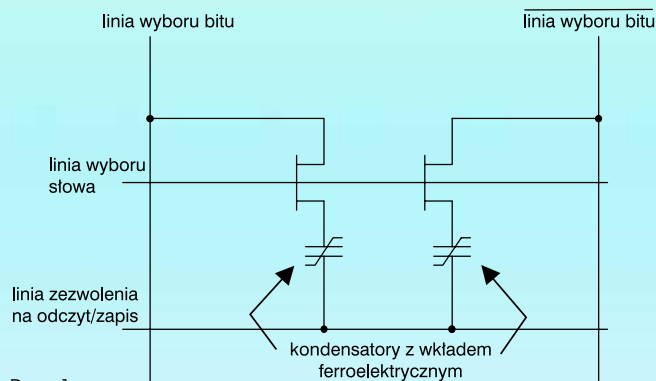
Istota działania pamięci FRAM jest - jak to zazwyczaj bywa z genialnymi pomysłami - niezwykle prosta i przypomina swoim działaniem znane od lat pamięci DRAM (budowę jednobitowej komórki pamięciowej typu 2T2C pokazano na rys. 1). Informacja o stanie komórki jest przechowywana w dwóch kondensatorach, w których klasyczny dielektryk zastąpiono cienką folią, zbudowaną z krystalicznych cząsteczek mających zdolność zapamiętywania kierunku wektora ostatnio oddziaływającego pola elektrycznego. Na rys. 2 pokazano budowę takiej cząsteczki, która jest podstawowym elementem pamięciowym pamięci FRAM. Ponieważ zapisanie bitu wymaga zmiany położenia tylko jednego atomu, wymagań do przeprowadzenia tej operacji energia jest mała, a proces zapisu trwa bardzo krótko. Z tego wynikają podstawowe przewagi pamięci FRAM na konkurencyjnymi pamięciami EEPROM lub Flash:

Kilka lat temu pisaliśmy w EP o próbach prowadzonych przez ówczesną firmę Siemens, Xicora i mało znaną w Polsce firmę Ramtron z pamięciami nieulotnymi nowej generacji - FRAM. Po 30 miesiącach można je już kupić, o czym z zadowoleniem informujemy Czytelników.

- brak długiego czasu „zapisu“, który w najdoskonalszych wysokonakładowych pamięciach wynosił ok. 5ms, a standardowo 10..50ms, w wyniku czego pamięć FRAM zachowuje się z punktu widzenia użytkownika jak SRAM,
  - radykalne obniżenie poboru mocy, ponieważ zmiana położenia atomu w cząsteczce krystalicznej nie wymaga podwyższonego napięcia programującego,
  - radykalne zwiększenie liczby cykli zapisu, która dla pamięci FRAM wynosi od 1mld. do 10mld., a najnowszych (tylko niektórych) pamięciach EEPROM nie przekracza 10mln.
- Jak z pewnością zauważą Czytelnicy znający budowę komórek pamięci DRAM, komórka pokazana na rys. 1 nie jest

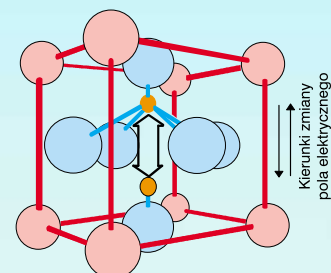
zować potencjalne negatywne dla użytkownika skutki niedoskonałości wdrażanej wtedy technologii. Obecnie lider rynku - firma Ramtron - wprowadza pamięci, w których budowa komórki jest niemal ścisłym odpowiednikiem komórki pamięciowej pamięci DRAM ponieważ składa się z zaledwie jednego tranzystora i jednego kondensatora (1T1C). Jej budowę pokazano na rys. 3. Pamięci z komórkami 1T1C wykonywane są w technologii 0,35µm.

O ile sposób zapisu informacji do komórki pamięciowej z ferroelektrycznym kondensatorem wydaje się być dość oczywisty, to jej odczyt jest nieco utrudniony. Wynika to faktu, że nie ma możliwości bezpośredniego sprawdzenia położenia rucho-

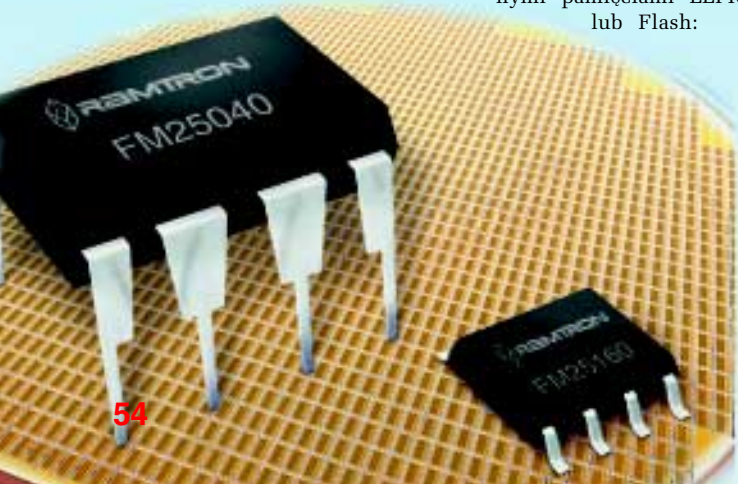

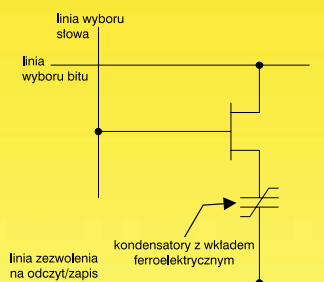
Rys. 1.

odpowiednikiem współcześnie stosowanych w nich komórek pamięciowych, ponieważ składa się z aż dwóch tranzystorów i dwóch kondensatorów (stąd nazwa 2T2C). Rozwiązanie to zastosowano w pamięciach FRAM na samym początku ich istnienia (pierwsze „seryjne“ układy pojawiły się w 1993 roku), aby zminimalizować

Rys. 2.

Rys. 3.

mego atomu w kryształ. Z tego powodu odczyt przebiega następująco:

- Do okładzin kondensatora przykładane jest napięcie o określonej polaryzacji, w wyniku czego ruchomy atom przemieszcza się lub nie, w zależności od poprzednio zajmowanej pozycji.
- Wbudowany w strukturę układu detektor spełniający jednocześnie rolę komparatora sprawdza, jak duży ładunek elektryczny emituje tak pobudzony kondensator. Jeżeli atom nie zmienił swojego położenia, to wy-

emitowany ładunek jest niewielki, w przeciwnym przypadku znacznie większy.

- Wbudowany w strukturę pamięci układ automatycznie odtwarza poprzednią zawartość komórek pamięciowych (bo część z odczytanych komórek zmienia stan na przeciwny!), co w najgorszym przypadku zabiera ok. 100..120ns.

Ten dość skomplikowany proces jest całkowicie „przezroczysty“ dla użytkownika.

Dostępne pamięci FRAM

Ramtron jest jak na razie jedyną firmą produkującą pamięci FRAM, od niedawna, po pokonaniu trudności technologicznych, także na dużą skalę. Są wśród nich pamięci z interfejsem równoległym (8-bitowe), a także z interfejsami szeregowymi SPI i I²C, w tym szeregi odpowiedników układów tworzących standard przemysłowy (24Cxx/25xx itp.). Proces doskonalenia technologii produkcji pamięci FRAM posunął się tak daleko, że są już dostępne niskonapięciowe (2,7..3,6V) warianty dotychczas produkowanych pamięci.

W tab. 1 zawarto zestawienie podstawowych parametrów obecnie dostępnych pamięci FRAM.

Andrzej Gawryluk, AVT

Szczegółowe informacje o układach FRAM firmy Ramtron są dostępne w Internecie pod adresem www.ramtron.com.

Tab. 1. Zestawienie podstawowych parametrów dostępnych pamięci FRAM.

Pamięci FRAM z interfejsem szeregowym				
Typ	Pojemność	Interfejs	Częstotliwość taktowania	Napięcie zasilania
FM24C04	4kb	I ² C	400KHz	5V
FM24C16	16kb	I ² C	400KHz	5V
FM24CL16	16kb	I ² C	1MHz	2,7..5,5V
FM24C64	64kb	I ² C	1MHz	5V
FM24C256	256kb	I ² C	1MHz	5V
FM25040	4kb	SPI mode 0	2,1MHz	5V
FM25160	16kb	SPI mode 0	2,1MHz	5V
FM25C160	16kb	SPI mode 0&3	5MHz	5V
FM25640	64kb	SPI mode 0&3	5MHz	5V
FM24CL64	64kb	I ² C	1MHz	2,7..5,5V
Pamięci FRAM z interfejsem równoległym				
Typ	Pojemność	Interfejs	Czas dostępu	Napięcie zasilania
FM1608	64kb	Równoległy	120ns	5V
FM1808	256kb	Równoległy	70ns	5V
FM18L08	256kb	Równoległy	70ns	2,7..3,6V